

УДК 334.716:330.14+658.589
DOI: 10.31733/15-03-2024/2/411-412

Юрій ПАРШИН

професор кафедри інформаційної
економіки, підприємництва та фінансів

Ярослав НЕЖУРІН
Владислав НЕЖУРІН

аспіранти кафедри інформаційної
економіки, підприємництва та фінансів
Інженерного навчально-наукового
інституту Запорізького
національного університету

**ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ:
СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ**

Необхідність зміцнення обороноздатності нашої держави у складних умовах сьогодення та важливість задоволення потреб цивільних галузей у високотехнологічній машинобудівній продукції вітчизняного виробництва, на основі використання науково-виробничого потенціалу є задачею актуальною. Ці питання є ключовими у забезпеченні національної безпеки країни яка включає: політичну безпеку; військово-оборонну безпеку та економічну безпеку.

Економічна безпека відіграє значну роль. Проблеми економічної безпеки на макрорівні неможливо вирішувати поза зв'язком із забезпеченням безпеки промислового підприємства. Також необхідно зазначити, що безпечна підприємницька діяльність є передумовою зростання довгострокових інвестицій в економіку, сталого економічного розвитку, підвищення ефективності виробництва та його переходу на високі технології, а отже і зростання рівня життя населення. Таким чином, забезпечення безпеки промислового підприємства є одночасно й необхідним елементом економічних відносин на мікрорівні та базовою умовою безпеки на національному рівні.

Техніко-технологічна безпека є складовою частиною економічної безпеки держави, а отже забезпечення економічної безпеки як окремих суб'єктів господарювання, так і цілих промислових комплексів, є однією із головних стратегічних напрямів діяльності як окремо взятого підприємства так і держави у цілому.

Техніко-технологічна безпека передбачає створення та використання такої науково-технічної бази, технологій та бізнес-процесів, які будуть посилювати конкурентоспроможність промислових підприємств. Технічна сторона виробництва має першорядне значення для економічної системи підприємств. Від неї залежать зростання таких показників як продуктивність праці, витрати сировини та матеріалів, електроенергії, а також випуску продукції вищої якості.

Від організаційно-технічного рівня виробництва буде залежати і техніко-технологічний розвиток промислових підприємств. Досягнення високого організаційно-технічного рівня забезпечить стійкість підприємств, а значить, і безпеку в умовах зовнішнього середовища, що змінюються, і дозволяє перемагати в конкурентній боротьбі.

Зазначимо, що техніко-технологічні нововведення здійснюють позитивний вплив на ступінь ефективності процесу виробництва продукції. Відповідно, вони призводять до суттєвих змін у продуктивності технологічного обладнання та технічному рівні виробництва, підготовці кваліфікованих кадрів, методах та формах організації трудових відносин і підвищенні ефективності використання основних фондів. Саме з цієї точки зору маємо стверджувати, що найважливішою функціональною складовою економічної безпеки промислового підприємства може вважатися техніко-технологічна безпека, оскільки її рівень багато в чому визначає обсяг і якість продукції, і, як наслідок, сукупний виробничий та діловий потенціал.

У процесі забезпечення техніко-технологічної складової економічної безпеки окремо взятого промислового підприємства можуть виникати різні проблеми, які обумовлені як екзогенними, так і ендогенними факторами.

Ендогенні (внутрішні) чинники виникають у діяльності самого підприємства. Вони

залежать від процесів, що виникають під час виробництва та реалізації продукції, і можуть позначитися на результатах ведення господарської діяльності. Як наслідок впливу ендогенних факторів виникають відповідні ендогенні загрози, серед яких основними є:

- неефективна організація виробничого процесу;
- недостатньо кваліфіковані працівники;
- високий рівень зносу основного капіталу;
- недостатність фінансових ресурсів у розвиток науково-технологічної бази.

До ендогенних факторів процесу забезпечення техніко-технологічної безпеки промислових підприємств, крім зазначених основних, можна також віднести і такі приватні як:

- низький рівень автоматизації та механізації виробничих процесів;
- невідповідність техніки та технології світовим досягненням;
- висока собівартість продукції через високі витрати виробництва;
- скорочення дослідно-конструкторських та науково-дослідних робіт;
- недостатня кваліфікація персоналу підприємств;
- відсутність інноваційних розробок тощо.

Екзогенні (зовнішні) фактори не пов'язані з виробничою діяльністю підприємств та виникають за його межами. Це, як правило, такі зміни навколишнього середовища, які можуть завдати шкоди підприємствам. До основних екзогенних факторів можна віднести:

- відсутність внутрішніх та зовнішніх інвестицій;
- відсутність довгострокових контрактів;
- підвищення цін на енергоносії;
- неспроможність постачальників тощо.

Також додамо низку приватних екзогенних факторів які впливають на техніко-технологічну безпеку підприємств. Серед них є: зниження частки на ринку збуту товарів; зменшення номінальної вартості акцій підприємства; існування нечесних конкурентів; промислове шпигунство; зниження інформаційної безпеки тощо.

Основу техніко-технологічної безпеки складають науково-технологічна безпека, яка дозволяє проводити оцінку безпеки підприємства на етапі здійснення процесів НДР (науково-дослідні роботи) та ДКР (дослідно-конструкторські роботи), а також виробничо-технологічна безпека, яка дозволяє проводити дослідження безпеки підприємства на етапі процесів промислового освоєння продукції. Іншими словами, виробничо-технологічна безпека – це наявність якісного виробничого потенціалу та технологій, здатних забезпечити підприємству диверсифікацію, освоєння та рентабельний випуск конкурентоспроможної продукції різного призначення.

Оцінка та моніторинг безпеки підприємств повинні здійснюватись на основі оцінювання прийнятих індикаторів науково-технологічної та виробничо-технологічної безпеки. До таких індикаторів пропонується віднести: ступінь новизни та перспективності науково-технічної розробки; коефіцієнт придатності обладнання; коефіцієнт зносу обладнання; коефіцієнт використання виробничої потужності; середній вік персоналу; відсоток забезпеченості висококваліфікованим персоналом; строки освоєння випуску нової продукції; порівняльна вартість готової продукції тощо.

Дослідження факторів, що впливають на техніко-технологічну складову економічної безпеки, є основним етапом у процесі забезпечення її високого рівня на промисловому підприємстві, оскільки від цього залежить ефективність реалізації планів технологічного розвитку підприємства. Формування такого переліку факторів дозволить сформулювати відповідні спеціальні системи індикаторів, що у свою чергу дозволить більш ефективно здійснювати управління техніко-технологічною безпекою підприємств різних галузей промисловості.

1. Enterprise economic security: essential characteristics of the concept. URL : https://www.researchgate.net/publication/324018972_ENTERPRISE_ECONOMIC_SECURITY_ESSENTIAL_CHARACTERISTICS_OF_THE_CONCEPT.

2. Matukova H., Mokriak E., Matukova-Yaryha D. Management of the enterprise economic security system in network economy conditions: essence, basic components and the diagnosing mechanism. URL : https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2019/06/shsconf_m3e22019_03003.pdf

3. What Is Enterprise Security? URL : <https://www.proofpoint.com/uk/threat-reference/enterprise-security>

4. A Complete Guide to Managing Technology Risk at the Enterprise Level. URL : <https://www.dashlane.com/blog/managing-technology-risk-business>